

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Een Vorm van Schoonheid

Het Kaváfis-archief van Gerard Blanken

van der Hoek, K.

Publication date

2021

Document Version

Final published version

Published in

Allard Pierson magazine

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

van der Hoek, K. (2021). Een Vorm van Schoonheid: Het Kaváfis-archief van Gerard Blanken. *Allard Pierson magazine*, 123, 2-3.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Een Vorm van Schoonheid

De Nieuwgriekse dichter Kaváfis geldt als een van de grote dichters uit de wereldliteratuur. Die roem kwam pas laat. Pleitbezorger van zijn poëzie in Nederland was de UvA-hoogleraar Gerard Blanken. Zijn Kaváfis-archief is nu verworven door het Allard Pierson.

Klaas van der Hoek
Conservator handschriften
en moderne letterkunde

De dichter die geldt als de belangrijkste vertegenwoordiger van de moderne Griekse poëzie, heeft zijn hele leven buiten Griekenland gewoond. Konstantínos Petros Kaváfis (1863–1933) kwam ter wereld in Alexandrië en bracht een deel van zijn jeugd door in Engeland en Constantinopel. Vanaf 1885 woonde hij onafgebroken in zijn geboortestad, waar hij een onopvallend bestaan leidde als ambtenaar bij het Egyptische Ministerie van Publieke Werken. Sinds zijn twintigste schreef Kaváfis gedichten, die hij slechts mondjesmaat in tijdschriften publiceerde en onder vrienden verspreidde via uitgaafes in eigen beheer.

Weemoed en vrijmoedigheid

Een rem op het openbaar maken van zijn werk was Kaváfis' perfectionisme: hij bleef eindeloos aan zijn gedichten schaven. Maar zijn terughoudendheid kwam minstens zozeer voort uit de thematiek ervan. Vaak neemt Kaváfis figuren, historisch of fictief, uit de Helleense geschiedenis tot onderwerp. Hun dromen en daden weerspiegelen de onze en geven tegelijkertijd subtiel commentaar op de Griekse politieke en culturele situatie in Kaváfis' tijd.

Mijn bijdrage tot de kunst

Ik zit in droom verzonken. Verlangens en gevoelens bracht ik in de Kunst— wat half aanschouwde gezichten of contouren, wat vage herinneringen aan onvervulde liefdes. Laat ik op haar vertrouwen. Zij weet een Vorm van Schoonheid vast te leggen, door bijna onmerkbaar het leven aan te vullen, indrukken samenvoegend, de dagen samenvoegend.

Kaváfis, 1921, vertaling Gerard Blanken

Daarnaast koestert Kaváfis in zijn poëzie herinneringen aan homo-erotische verliefdheid en vervoering, en in misschien wel zijn meest karakteristieke gedichten vloeien beide thema's samen.

Illustratief is het gedicht 'In een oud boek'. Tussen de bladen van dat boek gaat een aquarel schuil getiteld 'Verschijning van de liefde', al was volgens de dichter 'Verschijning van de liefde van verfijnde estheten' passender geweest. Want de aquarel toont een efebe, een jongeman 'met kastanjebruine ogen van een diepe tint, / de schoonheid van de abnormale neigingen, / met zijn volmaakte lippen die het genot / aan het geliefde lichaam brengen, / met zijn volmaakte leden als geschapen voor de bedden, / die schaamteloos worden genoemd door de gangbare ethiek'.

De dichter Kaváfis zag het als zijn hoge taak herinnering aan heimelijke liefde in poëzie te laten stollen en glanzen in 'een Vorm van Schoonheid', zoals hij schrijft in het hiernaast weergegeven, programmatische gedicht 'Mijn bijdrage tot de kunst'. Hij deed dat niet door retorische registers open te trekken, met grote woorden te smijten of overdadige ornamenten aan te brengen, maar 'door bijna onmerkbaar het leven aan te vullen'. Kaváfis bediende zich in zijn poëzie van onopgesmukte omgangstaal, af en toe parlando bijna, in een Nieuwgrieks dat rijk was aan dialect. Het maakte hem tot een moderne dichter, wiens werk een uitdaging vormde en vormt voor vertalers wereldwijd.

Levenslange fascinatie

De eerste die in Nederland die uitdaging aanging, was Gerard Hendrik Blanken

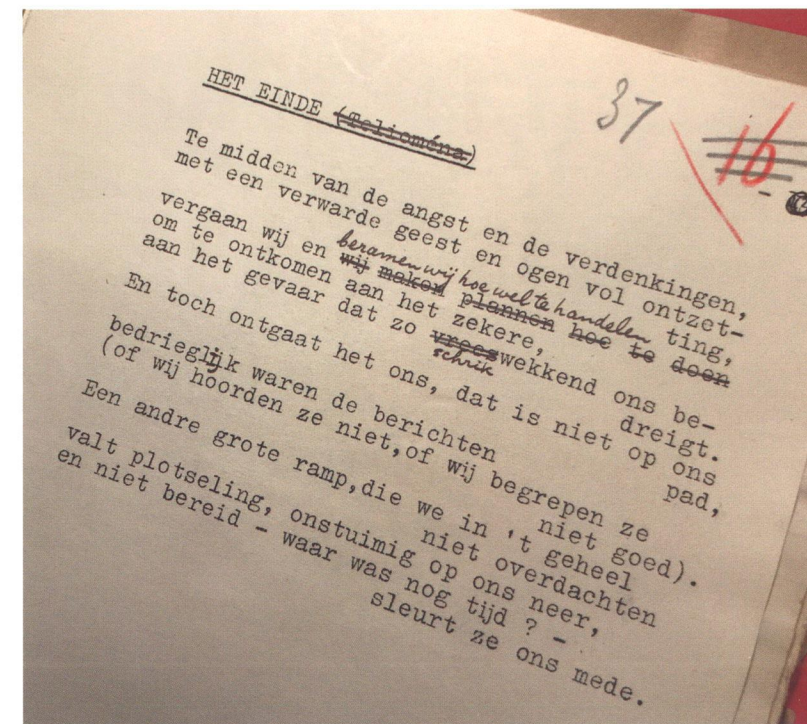

(1902–1986). Toen hij als student gedichten van Kaváfis onder ogen kreeg, werd hij gegrepen door de zeggingskracht ervan. Blankens fascinatie resulteerde in een in 1934 uitgegeven bundel vertalingen onder de titel *Vijfentwintig verzen*, die internationaal geldt als de vroegste Kaváfis-boekpublicatie buiten diens uitgaafes in eigen beheer.

Ook nadat Blanken in 1954 benoemd was tot hoogleraar Byzantinologie en Nieuwgriekse taal- en letterkunde aan de Universiteit van Amsterdam, bleef hij zich diepgaand met Kaváfis bezighouden. Naast artikelen over Kaváfis publiceerde hij in de loop der jaren vertalingen van vrijwel al zijn poëzie.

In 1955 verscheen een bundel met vijftig verzen en in 1962 een met honderd, opmaten voor de beide delen *Verzamelde gedichten* uit 1977 en 1980. Blanken voorzag die van gedegen, in genummerde paragrafen opgedeelde inleidingen die lezen als collegedictaten, waaraan hij nog toelichtingen op de afzonderlijke verzen en uitputtende bibliografieën toevoegde.

Blanken maakte zo het werk van Kaváfis toegankelijk voor Nederlandstalige lezers. Zijn pionierswerk heeft de weg bereid voor onder meer de Kaváfis-vertalingen van Hans Warren en Mario Molegraaf, die misschien meer poëtische lenigheid aan de dag leggen maar de accuratesse waarmee Blanken als wetenschapper en vertaler te werk ging niet doen vergeten.

Feuilles volantes

Blankens Kaváfis-archief documenteert die meticuleuze werkwijze tot in detail. Het bevat verschillende concepten van zijn vertalingen, cahiers met aantekeningen, zijn correspondentie met uitgevers, collega's en vrienden, uitgaven van zijn vertalingen en kopij voor het geplande derde en laatste deel van de *Verzamelde gedichten*, dat hij niet heeft kunnen afmaken. Fascinerend is het discours over vertaalproblemen dat hij per brief voerde met vrienden en vakgenoten.

Een waar kleinood in het archief is Blankens exemplaar van Kaváfis' in eigen beheer uitgegeven *feuilles volantes*. Kaváfis liet zijn gedichten op losse blaadjes drukken en voegde ze samen in bundels die met splitpenntjes bijgehouden werden, om ze vervolgens aan een selecte groep van uitverkorenen toe te zenden. Het exemplaar van Blanken bevat 84 gedichten; sommige gedichten en de inhoudsopgave zijn door Kaváfis eigenhandig voorzien van correcties en toevoegingen.

Gerard Blanken overleed in 1986. Aan zijn beide dochters en aan stafleden van de opleiding Nieuwgrieks van de UvA danken wij het dat het archief sinds vorig jaar berust in het Allard Pierson. Daar waren al verschillende vertalersarchieven aanwezig, waaronder die van Aleida Schot, Charles B. Timmer en Dolf Verspoor. Het Kaváfis-archief van Gerard Blanken vormt daarop een belangwekkende en verrijkende aanvulling.

(links) Kaváfis, *Ποιήματα*, de *feuilles volantes* met een door E.G. van Heusden ontworpen ex libris van Blanken.

(rechts) Blankens vertaling van *Τελειωμένα* ('Het einde'), in het typoscript van *Vijftig gedichten*, met correcties in handschrift.

Literatuur

K.P. Kaváfis, *Verzamelde gedichten*, I–II. Vertaald en ingeleid door G.H. Blanken (Amsterdam: Athenaeum–Polak & Van Gennep, 1977–1980).

F.B.J. Kuiper, 'Gerard Hendrik Blanken', *Jaarboek der Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen* 1987, p. 106–109.

Maria Boletsi & Arnold van Gemert, 'Blankens Kavafis. Een waardevol archief overgedragen aan de UvA', in: *Lychnari* 34, nr. 4 (winter 2020–2021), p. 60–62.